

Соціалізація як соціально-педагогічне явище

У центрі уваги філософів, письменників завжди було питання про те, яким чином людина стає компетентним членом суспільства. Інтенсивно воно почало досліджуватися соціологами і соціальними психологами наприкінці ХІХ ст. Соціалізація трансформувалася у середині ХХ ст. у самостійну міждисциплінарну галузь досліджень.

Автором терміну “соціалізація” стосовно до людини вважають американського соціолога Ф.Г. Гуддінса, який ще у 1887 р. у книзі “Теорія соціалізації” застосував його у значенні, близькому до сучасного, – “розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовки людського матеріалу до соціального життя”. Сьогодні проблему соціалізації вивчають філософи, етнографи, соціологи, психологи та ін.

До 60-х років під соціалізацією вчені розуміли розвиток людини в дитинстві, отрочстві і юності. В останні десятиріччя вивчення соціалізації розповсюдилося на дорослість і навіть старість.

Вчені по-різному трактують концепції соціалізації, дотримуючись в основному двох підходів, які розходяться в розумінні ролі самої людини в процесі соціалізації (слід помітити, що таке розділення умовне).

Перший підхід припускає пасивну позицію людини в процесі соціалізації, а саму соціалізацію розглядає як процес його адаптації до суспільства, яке формує кожного свого члена відповідно до властивої йому культури. Цей підхід може бути названий суб’єкт-об’єктним (суспільство – суб’єкт взаємодії, а людина – його об’єкт). Біля витоків цього підходу стояли вчені: француз Еміль Дюркгейм і американець Талкот Парсонс.

Другий підхід заснований на тому, що людина бере активну участь у процесі соціалізації і не тільки адаптується до суспільства, але і впливає на свої життєві обставини і на себе самого. Цей підхід можна визначити як суб’єкт-суб’єктний. Засновниками такого підходу можна вважати американців Чарльза Кулі і Джорджа Герберта Міда. Соціалізація трактується як розвиток і самозміна людини в процесі засвоєння і відтворення культури, що відбувається у взаємодії людини із стихійними, відносно керованими і цілеспрямовано створювальними умовами життя на всіх вікових етапах.

Суть соціалізації полягає в тому, що в її процесі людина формується як член того суспільства, до якого вона належить. В будь-якому суспільстві соціалізація людини має свої особливості.

Етапи соціалізації співвідносяться з віковою періодизацією життя людини.

Пропонована А.В. Мудріком періодизація дуже умовна, але зручна з соціально-педагогічної точки зору: дитинство – від народження до 1 року; раннє дитинство – 1-3 роки; дошкільне дитинство – 3-6 років; молодший шкільний вік – 6-10 років; молодший підлітковий – 10-12 років; старший підлітковий – 12-14 років; ранній юнацький – 15-17 років; юнацький – 18-23 роки; молодість – 23-30 років; рання зрілість – 30-40 років; пізня зрілість – 40-55 років; немолодий вік – 55-65 років; старість – 65-75 років; довгожителство – понад 75 років.

Соціалізація протікає у взаємодії дітей, підлітків, молоді з великою кількістю умов, що впливають на їх розвиток. Їх прийнято називати чинниками, до яких можна віднести: мегафактори – космос, планета, мир; макрочинники – країна, етнос, суспільство, держава; мезофактори – регіон, тип поселення, засоби масової комунікації, субкультура; мікрофактори – сім'я, групи однолітків, виховні організації, конфесії; мікросоціум.

(За кн.: Шептенко П.А., Воронина Г.А. Методика и технология работы социального педагога. – М., 2001. – С. 22-25)